

Медицина

24. Урегулювання медичної діяльності у галузі народної і нетрадиційної медицини відповідно до діючого законодавства України /Ю.В.Поляченко, В.В.Поканевич, М.Г.Белотелов [та ін.] // Урегулювання діяльності у галузі народної і нетрадиційної медицини в

Україні: збірник матеріалів /[укладачі Т.П.Гарник, Т.І.Герасименко, М.Г.Белотелов, В.В.Поканевич]; за ред. В.Ф.Москаленка, Ю.В.Поляченка. - Київ: Бліц-Принт, 2001. - С. 7-9.

Надійшла до редакції 25.01.2012

УДК 615.89 (094.5)

Є.М. Горбань, В.В. Поканевич
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАРОДНОЇ І НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: народна і нетрадиційна медицина в Україні, нормативне забезпечення

В огляді наведена інформація про динаміку формування в Україні системи нормативно-правового забезпечення народної і нетрадиційної медицини в процесі її відродження, починаючи з 1991 року.

Ye.M. Gorban, V.V. Pokaneyevych
FORMATION OF REGULATORY FRAMEWORK OF TRADITIONAL AND ALTERNATIVE MEDICINE IN UKRAINE

Key words: traditional and alternative medicine in Ukraine, regulatory support

УДК: 614.2 76.75.75.11

- А.Є. Горбань, к.мед.н., директор
Л.І. Закрутько, к.мед.н., доц., заступ. директора з наук. роботи
О.В. Мислицький, заступ. директора
- *Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України (Укрмедпатентінформ), м. Київ*

ЗАСОБИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ НАРОДНОЇ І НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ УКРАЇНИ

Посилення інтересу до галузі народної і нетрадиційної медицини (НіНМ) стало за останнє десятиріччя однією з головних тенденцій у розвитку систем охорони здоров'я багатьох країн світу [1, 2, 6, 7]. ВООЗ відзначає, що близько половини населення світу отримує первинну медико-санітарну допомогу на основі методів народної медицини [21, 22]. За даними ВООЗ постійно зростає використання рослинних препаратів, їх застосовують у Бельгії 38%, США - 42%, Австралії - 48%, у Канаді - 70%, Франції - 75% населення [20].

Значна кількість методів і засобів НіНМ досить широко і ефективно застосовується в Україні у практиці діагностики і лікування, профілактики і реабілітації при широкому діапазоні захворювань, що є свідченням поступової інтеграції НіНМ у систему охорони здоров'я населення України [1, 6].

Зацікавленість суспільства у НіНМ визначається необхідністю збільшення арсеналу ефективних, технічно

The review presents information about the dynamics of the formation in Ukraine of a regulatory framework of traditional and alternative medicine in the process of its revival since 1991.

Е.Н. Горбань, В.В. Поканевич

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАРОДНОЙ И НЕТРАДИЦИОННОЙ МЕДИЦИНЫ В УКРАИНЕ

Ключевые слова: народная и нетрадиционная медицина в Украине, нормативно-правовое обеспечение

В обзоре представлена информация о динамике формирования в Украине системы нормативно-правового обеспечения народной и нетрадиционной медицины в процессе её возрождения, начиная с 1991 года.

доступних, економічно вигідних, фізіологічно адекватних технологій у системі надання медико-санітарної допомоги. Поширення використання всього арсеналу існуючих засобів і методів НіНМ значною мірою залежить від забезпечення наукового обґрунтування механізмів їх лікувальної дії та ефективності застосування сучасних засобів наукової медичної комунікації з цією метою.

Одним із загальноприйнятих засобів наукової медичної комунікації є матеріали та резолюції проведених наукових медичних форумів, які представляються організаційними комітетами після їх затвердження до Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України (Укрмедпатентінформ).

За останнє десятиріччя (2002-2011 р.р.) було проведено 48 наукових форумів з висвітлення актуальних питань та досягнень з різних напрямів НіНМ (рефлексотерапії, фітотерапії, гомеопатії, мануальної терапії, апітерапії, натуропатії, біомінералогії, біорезонансної терапії, біоенер-

гоінформаційної медицини, квантової медицини та інших напрямів), а саме: 2 з'їзди, 2 конгреси, 4 симпозиуми, 8 науково-практичних конференцій за участю вітчизняних фахівців та 32 - науково-практичні конференції з міжнародною участю із залученням спеціалістів з питань НІНМ країн колишнього СРСР (Росії, Білорусі, Молдови, Казахстану, Азербайджану, Литви) та дальнього зарубіжжя (Болгарії, Чехії, Польщі, Німеччини, Греції, Італії, Сербії, Куби, В'єтнаму, Китаю). Географія проведення зазначених наукових форумів охоплює всю Україну - Київ, Харків, Одеса, Донецьк, Луганськ, Львів, Чернівці, Полтава, Ялта, Євпаторія, Луцьк. Зокрема, у 2002 році був проведений П'ятий міжнародний конгрес гомеопатів України (Одеса), у 2005 році - науковий симпозиум «Актуальні проблеми гомеопатії» (Київ), у 2006 році - науковий симпозиум «Апітерапія: досягнення та перспективи розвитку» (Харків), у 2007 році - II з'їзд рефлексотерапевтів України, присвячений 30-річчю служби рефлексотерапії в Україні (Київ), у 2008 році - науковий симпозиум «Клінічна медична реабілітація: магній-йодна бішофітна профілактика і полімінеральна бішофітотерапія» (Полтава), у 2009 році - I Національний конгрес «Народна медицина в Україні» (Київ), у 2010 році - I з'їзд «Народна медицина в Україні» (Київ) та науковий симпозиум «Натуропатія з позицій доказової медицини» (Київ). За окремими напрямками НІНМ 7 наукових форумів були присвячені проблемам голко- і рефлексотерапії, 5 - питанням фітотерапії, 6 - проблемам гомеопатії, 2 - питанням апітерапії, 1 - проблемам мануальної терапії, 3 - питанням біомінералогії, 24 - загальним питанням НІНМ.

Організаторами та співорганізаторами зазначених наукових форумів було широке коло як установ, закладів, асоціацій та організацій сфери НІНМ, зокрема, Українська асоціація народної медицини та її Київський медичний університет; ДП «Комітет з питань НІНМ МОЗ України»; Асоціація гомеопатів України; Одеське науково-медичне гомеопатичне товариство; Госпіталь «Сітько-МРТ» (Донецьк); Всеукраїнська громадська організація «Асоціація фахівців з НІНМ»; Національний науковий центр «Інститут бджільництва ім. П.І.Прокоповича УААН»; Українська академія традиційної східної медицини та культури; Українська асоціація акупунктури і лазеротерапії; Українська асоціація рефлексотерапії та медичної акупунктури; Українська асоціація озонотерапевтів та виробників медичного обладнання для озонотерапії; Інститут озонотерапії і медобладнання (Харків), так і вищих державних навчальних закладів та закладів післядипломної медичної освіти, науково-дослідних установ МОЗ та НАМН України, лікувальних та інших установ та закладів: Науково-дослідний центр квантової медицини «Відгук» МОЗ України (Київ); Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика (Київ); Харківська медична академія післядипломної освіти; Національний фармацевтичний університет (Харків); Одеський національний медичний університет; Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького; Кримський державний медичний університет ім. С.І.Георгієвського; Донецький національний

медичний університет ім. М. Горького; Луганський державний медичний університет; Буковинський національний медичний університет (Чернівці); Українська медична стоматологічна академія (Полтава); ДУ «Інститут терапії ім. Л.Т.Малої НАМН України» (Харків); ДУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії НАМН України» (Харків); НДІ проблем сім'ї Донецького національного медичного університету ім. М. Горького; Міжнародний дитячий медичний центр «Євпаторія»; Головне управління охорони здоров'я Львівської державної адміністрації.

Основним довідниковим засобом науково-медичної комунікації МОЗ України, за яким здійснюється пошук джерела з повним описом інноваційної чи удосконаленої медичної технології для його подальшого впровадження у практичну діяльність у сфері охорони здоров'я України, є Реєстр галузевих нововведень (далі - Реєстр). Користувачами Реєстру є медичні працівники, заклади охорони здоров'я, управління охорони здоров'я, головні позаштатні спеціалісти МОЗ України, головні позаштатні спеціалісти регіональних та місцевих рівнів, служби за напрямками медичної діяльності, вищі медичні (фармацевтичний) навчальні заклади та заклади післядипломної медичної освіти, науково-дослідні установи МОЗ та НАМН України, медичні бібліотеки тощо.

Реєстр містить перелік анованих повідомлень про інноваційні чи удосконалені медичні технології, які пропонуються до впровадження у практичну діяльність сфери охорони здоров'я України (далі - Повідомлення). Повідомлення про нововведення має посилання на джерело, яке містить повний опис зазначеної технології з представленням доказової частини - методичні рекомендації, чи тільки алгоритм застосування інноваційної чи удосконаленої медичної технології, відображений в інформаційному листі, з посиланням на джерело доказовості.

Укрмедпатентінформом проведений ретроспективний аналіз засобів наукової комунікації з проблем НІНМ за 10 років (2001-2010 р.р.). За цей період було видано 20 випусків Реєстру [8-17]. У матеріалах Реєстрів були широко представлені пропозиції до впровадження у практику охорони здоров'я засобів і методів НІНМ (табл.).

Аналіз матеріалів Реєстрів свідчить, що для застосування у практичній охороні здоров'я рекомендуються науково обгрунтовані технології за різними напрямками НІНМ: голко- і рефлексотерапія, фітотерапія та гомеопатія, апітерапія та ароматерапія та іншими. Рекомендовані до впровадження технології НІНМ застосовуються при лікуванні широкого діапазону патологій у хворих різних вікових груп на етапах реабілітації та з метою профілактики захворювань.

Поширенню впровадження технологій НІНМ у практику надання медичної допомоги населенню великою мірою сприяло введення нової медичної спеціальності «лікар з народної і нетрадиційної медицини» (1997) та унормування кваліфікаційних характеристик лікаря цієї спеціальності [3-5, 19], заснування кафедр НІНМ у ряді вищих державних медичних навчальних закладів та закладів післядипломної медичної освіти, започаткування

циклів спеціалізації лікарів із зазначеного напрямку, курсів інформації та стажування.

Сьогодні одним з пріоритетних напрямків розвитку

сфери охорони здоров'я України є стандартизація технологій надання якісної медичної допомоги населенню.

Т а б л и ц я

**Пропозиції Реєстру
до впровадження у практику охорони здоров'я технологій НіНМ**

Роки видання Реєстру	Пропозиції до впровадження технологій НіНМ		
	Нововведення	Методичні рекомендації	Інформаційні листи
2001	5	2	3
2002	9	2	5
2003	8	0	8
2004	2	0	2
2005	5	0	5
2006	3	1	1
2007	5	2	1
2008	5	2	2
2009	11	12	3
2010	8	3	6
Всього	61	24	36

В останні роки розширюється включення методів та засобів НіНМ до стандартів надання медичної допомоги. Так, наказом МОЗ України від 28.12.2002 р. № 502 «Про затвердження тимчасових нормативів надання медичної допомоги дитячому населенню в умовах амбулаторно-поліклінічних закладів» [18] регламентовано включення методів та засобів НіНМ як лікувально-профілактичних заходів до стандартів надання медичної допомоги дитячому населенню більше ніж у 100 формах нозологій, віднесених до різних видів патологій: гастроентерологічної, гематологічної, гінекологічної, дермато-венерологічної, кардіоревматологічної, неврологічної, нейрохірургічної, нефрологічної, отоларингологічної, пульмонологічної, урологічної, хірургічних захворювань, інфекційних хвороб на різних етапах перебігу або активності патологічного процесу (клінічна ремісія, загострення, фаза розгорнутих клінічних проявів, хронічний перебіг, нестійка стабілізація, хронічна форма з рецидивуючим перебігом тощо).

Л і т е р а т у р а

1. Гарник Т.П. Народна і нетрадиційна медицина в Україні // Фітотерапія. Часопис. - 2002. - № 1-2. - С. 46-50.
2. Гарник Т.П. Стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо сучасного розвитку галузі народної медицини / Т.П. Гарник, В.В. Поканевич, Т.І. Герцюк // Вест. фізіотерап. и курортол. - 2004. № 1. - С. 49-50.
3. Деякі аспекти застосування методів рефлексотерапії (кваліфікаційні вимоги) : метод. рекомендації / Гарник Т.П., Довбня О.В., Мачерет Є.Л. [та ін.]. - Київ, 2004. - 24 с.
4. Кваліфікаційна характеристика лікаря з народної та нетрадиційної медицини // Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників: вип. 78 "Охорона здоров'я" / МОЗ України; М-во праці та соціал. політики України. - К., 2002. - С. 77-79.

До переліку зазначених заходів відноситься застосування фітотерапії (рослини відвари та чаї протизапальної, десенсибілізуючої, седативної, імуномодуючої, жовчогінної, сечостимулюючої, гепатопротекторної, нефропротекторної та інших видів дії), препаратів рослинного походження, гомеопатичних засобів, голко- та рефлексотерапії, мануальної терапії, лазеротерапії тощо.

Продовжується робота по включенню технологій НіНМ у стандарти лікування дорослого населення.

Вищенаведений аналіз свідчить, що саме поширення застосування засобів наукової комунікації в системі НіНМ найбільшою мірою сприятиме поглибленню інтеграції НіНМ у сферу охорони здоров'я населення України. Науково обґрунтовані, ефективні методи НіНМ повинні знайти більш широке використання на всіх рівнях надання медичної допомоги, особливо на етапі надання первинної медико-санітарної допомоги.

5. Нормативні документи, які регламентують діяльність лікарів у галузі народної та нетрадиційної медицини : метод. рекомендації / [Н.В. Мірошніченко, Б.В. Михайлов, О.М. Крючкова, Т.П. Гарник, В.В. Поканевич, Т.І. Герцюк, Е.М. Кулініч] - Сімферополь, 2003. - 15 с.
6. Поканевич В.В. Реалізація в Україні стратегії ВООЗ щодо сучасного розвитку народної медицини / В.В. Поканевич // Лік. справа. Врач. дело. - 2006. - № 7. - С. 78-83.
7. Поканевич В.В. Народна і нетрадиційна медицина в системі надання медичної допомоги у світі / В.В. Поканевич, Є.М. Горбань // Лік. справа. Врач. дело. - 2008. - № 5-6. - С. 3-11.
8. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 14-15. - Київ, 2001.- 156с.

9. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 16-17. - Київ, 2002.- 140с.
10. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 18-19. - Київ, 2003.- 184с.
11. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 20-21. - Київ, 2004.- 158с.
12. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 22-23. - Київ, 2005.- 160с.
13. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 24-25. - Київ, 2006.- 192с.
14. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 26-27. - Київ, 2007.- 162с.
15. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 28-29. - Київ, 2008.- 249с.
16. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 30-31. - Київ, 2009.- 264с.
17. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 32-33. - Київ, 2010.- 276с.
18. Тимчасові нормативи надання медичної допомоги дитя-

чому населенню в умовах амбулаторно-поліклінічних закладів / [заг. ред. Н.Г.Гойди, Р.О.Моїсєєнко, В.В.Бережного]. - К.: ЮНІ-СЕФ в Україні, 2003. - 252 с.

19. Урегулювання діяльності у галузі народної і нетрадиційної медицини в Україні: збірник матеріалів / [укладачі Т.П.Гарник, Т.І.Герасименко, М.Г.Белотелов, В.В.Поканевич]; за ред. В.Ф.Москаленко, Ю.В.Поляченко. - Київ: Бліц-Принт, 2001. -165 с.

20. National policy on traditional medicine and regulation of herbal medicines Report of a WHO global survey (2005; 168 сmp.)

21. WHO global atlas of traditional, complementary and alternative medicine. Text volume / [Bodeker G., Ong C.K., Grundy C. et al.] - WHO: the WHO Centre for Health Development, Japan, Kobe, 2005 - 216p.

22. WHO global atlas of traditional, complementary and alternative medicine. Map volume / [Ong C.K., Bodeker G., Grundy C. [et al.] - WHO: the WHO Centre for Health Development, Japan, Kobe, 2005 - 98 p.

Надійшла до редакції 20.01.2012

УДК: 614.2 76.75.75.11

А.С. Горбань, Л.І. Закрутько, О.В. Мислицький
**ЗАСОБИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ
В СИСТЕМІ НАРОДНОЇ І НЕТРАДИЦІЙНОЇ
МЕДИЦИНИ УКРАЇНИ**

Ключові слова: народна і нетрадиційна медицина, засоби наукової комунікації

Наведені результати ретроспективного аналізу за останні 10 років засобів наукової комунікації в сфері охорони здоров'я України з проблеми народної і нетрадиційної медицини

А.Е. Горбань, Л.И. Закрутько, О.В. Мыслицкий
**СРЕДСТВА НАУЧНОЙ КОММУНИКАЦИИ В
СИСТЕМЕ НАРОДНОЙ И НЕТРАДИЦИОННОЙ
МЕДИЦИНЫ УКРАИНЫ**

Ключевые слова: народная и нетрадиционная медицина, средства научной коммуникации

УДК 615.322 : 581.57

- В.С. Пилипчук, генер. директор
- О.М. Гриценко, д.фармац.н., проф., наук. консультант
- І.В. Моспан, провізор, директор
- Н.М. Постоєнко, провізор, голов. технол.
- В.К. Виборнова, провізор, зав. контр.-аналіт. лаб.

- *Науково-виробниче товариство з обмеженою відповідальністю «Екомед», м. Київ*

ФІТОТЕРАПІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Екологічні проблеми людства і планети Земля у цілому набули надзвичайної актуальності в останні десятиріччя у зв'язку з аваріями на атомних електростанціях, таненням льодовиків, зміщенням осі обертання планети тощо. В умовах екологічного забруднення довкілля стан здоров'я населення погіршується внаслідок генотоксичного та іму-

Приведены результаты ретроспективного анализа за последние 10 лет средств научной коммуникации в сфере здравоохранения Украины по проблеме народной и нетрадиционной медицины.

А.Е. Gorban, L.I. Zakrutko, O.V. Myslitsky
**SCIENTIFIC COMMUNICATION FACILITIES
IN THE SYSTEM OF FOLK
AND ALTERNATIVE MEDICINE**

Keywords: folk and alternative medicine, the means of scientific communication

The retrospective analysis of the means of the scientific communication in the field of folk and alternative medicine in health care of Ukraine for last 10 years was shown.